

LISZT BULLETTIN

oktober 2009

Activiteiten in het seizoen 2009-2010

Voor het lopende seizoen staan drie activiteiten op de band. Daarnaast zal er in 2010 weer een Liszt-magazine verschijnen, vol met interessante artikels.

- Allereerst denken we – een nieuw initiatief! – aan het opzetten van informele ‘luisterbijeenkomsten’. De gedachte hierachter is, dat velen van ons in de loop der jaren een schat aan fraaie opnamen (op LP en CD) van Liszts werken hebben verzameld en daar met veel plezier naar hebben geluisterd. En wat is er nu leuker om je enthousiasme met anderen te delen, om iets over je lievelingsopnamen te vertellen en daar vervolgens samen met anderen naar te luisteren! We hebben in gedachte, indien deze formule blijkt aan te staan, dergelijke bijeenkomsten vaker (bijvoorbeeld drie keer per jaar) te organiseren, telkens op een andere locatie. Het ligt in de bedoeling deze luistermiddagen een thematisch karakter te geven – dus een bepaald onderwerp, een bepaald genre of een bepaalde pianist centraal te stellen – en nodigen iedereen die geïnteresseerd is uit over dat onderwerp ook zelf wat aan te dragen. De eerste bijeenkomst vindt plaats op zondagmiddag 22 november ten huize van onze secretaris, Albert Brussee, aanvang 14.15 uur. Het thema luidt: ‘Liszts Parijse jaren’. Franz Liszt schreef in deze jaren een aanzienlijk aantal composities die niet tot het geijkte repertoire behoren, maar desalniettemin getuigen van oorspronkelijkheid, ja genialiteit. Een ieder is hartelijk welkom, maar wel graag eerst een telefoontje of e-mail, want het aantal zitplaatsen is uiteraard beperkt.

*Het adres luidt: Tarwekamp 35, Den Haag. Toegang gratis!
Tél. (070) 38 39 510, e-mail: albert.brussee@planet.nl.*

- Daarnaast zijn we in contact met enkele jeugdige pianisten, die we graag een podium willen bieden.

Na de succesvolle concerten in 2008 stelt ons bestuurslid, de pianiste Toos Onderdenwijngaard haar prachtige vleugel opnieuw ter beschikking aan twee ‘jonge talenten’, die zich ieder in een half recital van ongeveer 45 minuten laten horen. Wie het worden en wat ze gaan spelen is momenteel nog niet helemaal zeker, maar voor het voorjaar van 2010 kunt u een dergelijk concert zeker tegemoet zien.

- Op zondagmiddag 18 april houdt Albert Brussee een lezing met klank- en lichtbeelden over het thema ‘De Mazeppa-muziek van Franz Liszt’. Directe aanleiding dit onderwerp uit te diepen is de vondst van een volkomen onbekend fragment van een ‘Mazeppa-galop’ uit schetsboek N6 van Liszt, dat over niet al te lange tijd gepubliceerd zal worden. Gedurende zijn lezing zal Brussee ingaan op de historische Mazeppa, de talloze kunstwerken die naar aanleiding van diens avontuurlijke leven zijn gemaakt (gedichten, schilderijen, muziekstukken) om zich uiteindelijk te concentreren op Liszts Mazeppa-muziek. Naast het genoemde fragment zal met name over de bekende etude en het symfonisch gedicht van die naam gesproken worden, alles tezamen acht versies die een tijdspanne van bijna vijftig jaar omvatten!

De lezing vindt plaats in Studio I van het Koninklijk Conservatorium, Juliana van Stolberglaan 1 te Den Haag, aanvang 14.15 uur, entree € 12,50.

Op naar het lustrumjaar 2011!

In 2011 is het tweehonderd jaar geleden, dat in het dorpje Raiding op de Oostenrijks-Hongaarse grens Franz Liszt geboren werd. Dit feit wordt wereldwijd herdacht en ook de Franz Liszt Kring hoopt zijn steentje bij te dragen. Het is nog te vroeg een volledig overzicht te geven van alle activiteiten die ons voor ogen staan, maar zeker is nu al, dat we in

samenwerking met de Stichting International Franz Liszt Piano Competition en de Faculteit Muziekwetenschap van de Universiteit van Utrecht een meerdaags Internationaal Liszt Symposium zullen organiseren.

Ook denken we aan een tentoonstelling met als thema 'Liszt en Nederland'. De Hongaarse componist was gedurende zijn leven vijf maal enige weken in ons land. Deze bezoeken zijn internationaal gezien slecht bekend. Er zijn talloze brieven en archiefstukken, die nog nauwelijks tot het bewustzijn van musicologen en Liszt-kenners zijn doorgedrongen. Dit onderwerp centraal te stellen en uit te diepen is een dankbare opgave voor het bestuur en met name voor onze voorzitter, Peter Scholcz, die in het verleden over dit onderwerp een doctoraalscriptie geschreven heeft.

Vernieuwde website

Zoals een enkeling misschien opgemerkt zal hebben, is de website van de Franz Liszt Kring (www.lisztkring.nl) al enige tijd uit de lucht. Reden is, dat deze momenteel door ons bestuurslid Yoram Ish Hurwitz in een nieuw jasje wordt gestoken. Omdat niet alleen de opbouw en vormgeving, maar ook de teksten volledig vernieuwd worden, duurt het – bij alle drukke bezigheden die we allemaal hebben – nog even voordat de website weer ter beschikking komt. Maar wat we ervan gezien, is schitterend! We hopen u in het volgende Bulletin te kunnen berichten, dat de website weer 'on line' is.

Oproep van de penningmeester

Het bestuur is druk bezig met het voorbereiden van activiteiten met het oog op 2011. In dit Bulletin leest u er meer over. Naast de jaarlijkse bijdragen zal er een aparte sponsoractie nodig zijn om alle plannen te kunnen realiseren. De penningmeester vraagt dan ook met klem hen die hun bijdrage van 2009 nog niet hebben overgemaakt, dit alsnog zo spoedig mogelijk te willen doen. Het bankrekeningnummer is 36.55.12.613 ten name van de Stichting Franz Liszt Kring. Aan hen die reeds hun bijdrage hebben overgemaakt: hartelijk dank!

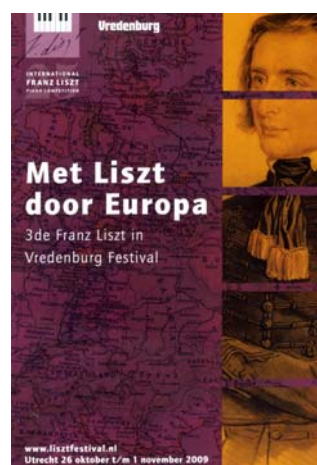
(J.V.)

De International Liszt Association

Zoals eerder bericht waren er de afgelopen jaren reeds vergevorderde plannen te komen tot een 'International Liszt Association' (ILA). Het is verheugend te kunnen melden, dat de oprichting thans een feit is. President is de bekende musicoloog en Liszt-kenner prof. dr. Detlev Altenburg uit Weimar, vice-president is de initiatiefnemer, Tamás Klenjászky, samen met Eduard Kurowatz, en algemeen secretaris is Orsolya Erdödy. Bestuursleden zijn o.a. de Engelsman Kim Sargeant, de Fransman dr. Nicolas Dufetel en de Nederlander Quinten Peelen, de directeur van de International Franz Liszt Piano Competition te Utrecht. Participerende instellingen zijn een groot aantal instituten en Liszt-gezelschappen uit Hongarije, Italië, Oostenrijk, Tsjechië, Slowakije, Nederland, België, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Engeland, Finland en de United States. Naast de Stichting International Franz Liszt Piano Competition is natuurlijk ook de Franz Liszt Kring lid geworden. Er wordt momenteel door een internationale workshop hard gewerkt aan de statuten, aan een website en aan een internationaal netwerk van concerten en festiviteiten, met name met het oog op het Liszt-jaar 2011. In november 2009 zal er in Parijs weer een bijeenkomst zijn en hopen we spoedig daarna verslag uit te kunnen brengen van de vorderingen die gemaakt zijn.

Liszt Festival in Utrecht van 26 oktober - 1 november 2009

Van maandag 26 oktober tot 1 november 2009 vindt voor de derde keer het 'Liszt Festival in Utrecht' plaats, deze maal met als thema 'Met Liszt door Europa'. De organisatie ligt in handen van het

International Franz Liszt Piano Concours en Muziekcentrum Vredenburg. Het openingsconcert wordt verzorgd door Andrea Bonatta, die speelt op de Steingraber-vleugel uit Liszts bezit. Gedurende de dagen daarna geeft hij een masterclass aan zes jonge pianisten. Op

woensdag 28 oktober is er een boekpresentatie *Franz Liszt in Utrecht in het jaar 1842*, geschreven door Mathieu Heinrichs, oud-directeur van Vredenburg; Jean Dubé, die in 2002 de eerste prijs van het Liszt Concours won, speelt op die avond het programma dat Liszt destijds in Utrecht gespeeld heeft. Een ander hoogtepunt is de daags daarna plaatsvindende ‘Europese Liszt Nacht’, waarop de prijswinnaars van de laatste editie van de drie grote Liszt Concoursen (in Boedapest, Weimar en Utrecht) zich laten horen. Het Festival wordt besloten met een recital door meesterpianist Aldo Ciccolini, die de complete cyclus *Harmonies poétiques et religieuses* laat horen. Het complete programma van het festival, inclusief aanvangstijden, prijzen et cetera, is te vinden op www.lisztfestival.nl.

Geslaagd huisconcert door Dora Deliyska

Charmant was het optreden van de Bulgaarse pianiste Dora Deliyska tijdens het huisconcert op 14 maart j.l., in de karakteristieke Delftse woning van Christo Lelie. De opkomst was goed en de leden gaven hiermee het bewijs van de levensvatbaarheid van de Kring.

Een mooie binnenkomer was een sonate van Haydn, een hommage aan deze 200 jaar geleden gestorven componist: de Sonate in c, Hob. XVI:20 (1771). Dora's spel getuigde van expressiviteit en nuancering van aanslag. Door een rijk kleurenpalet en fraaie frasering bleef haar voordracht boeien.

Later op de avond maakten wij kennis met haar kwaliteiten als vertolkster van pianowerken van Franz

Liszt. Schuberts lied *Auf dem Wasser zu singen* werd door Liszt muzikaal uitgediept door de melodie respectievelijk in het lage, midden- en hoge register te leggen, terwijl de dramatiek steeds sterker wordt. Misschien had de pianiste het muzikaal hoogtepunt nog even kunnen uitstellen...?

Met virtuositeit werd de concertetude *Un sospiro* verklankt, voordat het eerste deel van het programma werd afgesloten met Liszts spectaculaire Achtste Hongaarse Rapsodie. De pianistische mogelijkheden en het zigeuner-vuurwerk werden volop uitgebuit.

De Sonate in b, verplichte kost op iedere Liszt-wedstrijd, bezat de grote lijn van symfonische allure. Poëzie en heroïek kenmerkte het spel van Dora Deliyska. Als toegift speelde ze nog een moeilijk Toccata van de Franse pianist-pedagoog Pierre Sancan. (H.v.O.)

Liszt-week in Esztergom 2009

Dit jaar werd van 23 tot 30 augustus voor de tweede keer een Liszt-week georganiseerd in de Hongaarse stad Esztergom (Gran), gelegen aan de Donauknie, 60 km ten noorden van Boedapest. Centraal stonden de vocale religieuze werken van Liszt, met als hoogtepunt de uitvoering van zijn *Graner Messe*. Met deze grandioze compositie werd op 31 augustus 1856 's lands grootste kerkgebouw ingewijd.

Het Festival werd met Liszts cyclus *Harmonies poétiques et religieuses* geopend, gespeeld door Gergely Bogányi. Op de tweede dag traden Nicolas Namoradze, Renate Konyicska, László Váradi en Mira Nagy op, leerlingen van de Franz Liszt Muziekacademie te Boedapest. Een interessant thema had het programma van de derde dag: ‘Liszt-muziek in Fis gr.terts’, gedurende welke professor István Lantos en zijn leerlingen Mira Nagy en Nicolas Namoradze optraden met uitsluitend klaviermuziek in genoemde toonsoort; medewerking werd verleend door de muzik historicus Paul Merrick.

Orkestwerken werden door het Stedelijk Symfonie Orkest o.l.v. Károly Reményi uitgevoerd op 26 augustus, de vierde dag van de feestweek: fragmenten uit het *Christus Oratorium*, het symfonisch gedicht nr. 2., *Tasso*, en van Edvard Grieg diens Pianoconcert in a; solist was Renata Konyicska.

Op 28 augustus klonk een programma getiteld ‘Zang en duetten’ met composities van Liszt, Haydn, Händel, Mendelssohn, Purcell, Ashraf Fouad en Rossini, gezongen door Gabriella Gál – sopraan

en Nicholas Clapton - counter tenor, aan de piano begeleid door Gabriella Gyökér. Op de volgende dag zong het Sint Ephraim mannenkoor, geaccompagneerd door het Ventoscala Symfonie Orkest o.l.v. Tamás Bubnó en György Philipp; solist was de bariton Péter Cser. Het programma was gewijd aan het thema 'De Franciscanen in de muziek van Franz Liszt'. Op de slotdag was in de middaguren een kort symposium georganiseerd over Liszts religieuze muziek en zijn betrekkingen met Esztergom. Sprekers waren Zsuzsanna Domokos, Adrienne Kaczmarczyk en István Baróti. Met de uitvoering van Liszts *Graner Messe* (in de originele versie) werd de week afgesloten. De magistrale compositie werd uitgevoerd door het koor en orkest van de Mattheuskerk te Boedapest o.l.v. László Tardy, voorafgegaan door Liszts *Funérailles* in orgeltranscriptie, gespeeld door István Baróti, organist van de Basiliek te Esztergom.

(P.S.)

Liszt-activiteiten in Raiding

In Liszts geboorteplaats, het in het Oostenrijkse Burgenland gelegen Raiding (Doborján), vond van 24 tot 28 juni 2009 een Liszt Festival plaats. Van 21 tot 25 oktober a.s. staat er alweer een festival voor de deur. Over beide muziekfestijnen kan men uitvoerig lezen op website www.lisztfestival.at. Op 8 oktober jl. werd een persconferentie gehouden in het Franz Liszt Zentrum te Raiding, waar de nieuwe intendanten, de pianisten Johannes en Eduard Kutrowatz en de zakelijk leider, de heer dr. Josef Wiedenhofer, het programma van het 'Liszt Festival Raiding 2010' hebben gepresenteerd. Dat zal onder de titel 'De Vier Jaargetijden' over het hele jaar verdeeld worden (vier meerdaagse festivals in januari, maart, juni en oktober!). Andere toekomstplannen zijn een grootschalig project in samenwerking met de Wiener Akademie o.l.v. Martin Haselböck, waarbij over een periode van drie jaar (2010-2012) niet alleen alle orkestwerken van Liszt worden uitgevoerd, maar ook diens jeugdopera *Don Sanche*.

(P.S.)

Imposante CD van Dora Deliyska

Voor de leden die het huisconcert van Dora Deliyska niet konden bijwonen, bestaat een oplossing om alsnog van haar spel te kunnen genieten: de

jonge Bulgaarse pianiste heeft een schitterende Liszt-CD opgenomen, en wel in het auditorium van het Franz Liszt Zentrum te Raiding, dus op een steenworp afstand van Liszts geboortehuis. De locatie lijkt haar geïnspireerd te hebben, net zo goed als de prachtige concertvleugel die ze daar onder haar handen kreeg.

Ze opent met Liszts Sonate in b, die Dora monumentaal en evenwichtig vertolkt. Ze blijkt meer dan voldoende virtuositeit en kracht te bezitten om dit zware stuk, inclusief de beruchte octavenpassages, op het scherpst van de snede en gaaf neer te zetten. Haar toucher is gevarieerd genoeg om de vele onderling sterk verschillende thema's van dit werk ieder een eigen karakter te geven. Tegelijk laat zij zich niet verleiden om teveel in detail te treden en weet zij door het vasthouden aan een stabiel tempo het overzicht over de grote vorm goed te bewaren. In twee liederbewerkingen van Schubert-Liszt, *Ständchen* en *Auf dem Wasser zu singen*, laat Dora Deliyska horen dat de piano geen slaginstrument is, maar dat zangstem en begeleiding van deze liederen er in Liszts briljante transcripties gebroederlijk op gerealiseerd kunnen worden. Vervolgens horen we in Liszts *Grande étude de Paganini nr. 6*, dat de frêle pianiste niet afgeschrikt wordt door pianistisch vuurwerk. Ze sluit af met orchestraal spel in de eveneens zeer lastige Liszt-transcriptie van de Tannhäuser-Ouverture van Richard Wagner. De vleugel klinkt vol in de akoestisch ruimtelijke, en daardoor niet al te gedetailleerde opname.

Gramola 98853. www.gramola.at. klassik@grammola.at.
(C.L.)

Presentatieconcert van CD met orgelwerken van Franz Liszt op 6 juni 2009

Arno van Wijk speelt orgelwerken van Franz Liszt op het orgel in de Sint Maartenskerk te Zaltbommel:

- Variationen über 'Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen' von J.S. Bach, S673 (1863?)
- Chopins Prélude op. 28 nr. 4, S662 (1863?)
- Fantasie und Fuge über den Choral 'Ad nos, ad salutarem undam', S259 (1850)
- Consolation in Des majeur, S663 (1866)
- Präludium und Fuge über den Namen B-A-C-H, S260 (1870)

Label: Tulip Records, Composers series, bestelnummer: TRCS 600602. Speelduur: 74'57". Boekje: 16 pagina's (NL/EN). Prijs: € 20,00 o.a. te bestellen bij de organist: www.arnovanwijk.nl

Een fraai vormgegeven CD met drie grote orgelwerken van Franz Liszt en twee kleine transcripties. Het goed gedocumenteerde CD-boekje, *Liszt en Zaltbommel: een merkwaardige combinatie?*, verwijst naar het bezoek dat de componist op 19 november 1842 aan Zaltbommel gebracht zou hebben. Daarover straks meer.

Men hoort niet vaak orgelwerken van Franz Liszt. Ze vereisen naast kracht, virtuositeit en stijlbesef, ook uithoudingsvermogen en moed om dit repertoire te spelen. Zonder andere Nederlandse organisten te kort te doen moet gezegd worden dat Arno van Wijk over al deze eigenschappen beschikt. Met het grootste gemak speelde hij deze veeleisende werken, zowel 'live' tijdens het presentatieconcert als eerder opgenomen op de CD op 8 oktober 2008. Het pre-romantische Wolfferts-Heynemann orgel (1786) in de Bommelse Sint Maartenskerk is misschien niet het meest geëigende instrument voor werk van Liszt. Toch laat Arno van Wijk het instrument met uitgekende registraties fluisteren en zingen, en wanneer nodig weet hij de muziek tot een magistrale en majestueuze climax op te stuwen, zoals te horen in het slotkoraal 'Was Gott tut das ist wohlgetan' aan het einde van de *Variationen über 'Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen'*. Ook in het stoere en machtige *Präludium und Fuge über den Namen BACH* registreert de organist transparant; op de CD klinkt het instrument net zoals het orgel altijd al 'live' klonk onder de handen van deze virtuoze organist. Dat zal ongetwijfeld ook aan de digitale opname liggen, die in goede handen was van klankregisseur Aad van der Waal. Voor de productie tekende het label Tulip Records, waarachter de musicus en organist Jan

Quinten Zwart schuilt gaat, die ook aanwezig was bij de presentatie van de CD.

Arno van Wijk (1972) studeerde bij ondermeer Piet van der Steen, Jan Raas, Jan Welmers en Bernard Winsemius. Hij behaalde aan het Utrechts Conservatorium de diploma's Docerend en Uitvoerend musicus voor Orgel. Hij behaalde eerste prijzen op het Orgelconcours voor Conservatoriumstudenten (Leiden-1996) en op het N.C.R.V. Brahms-Schumann Concours (Rotterdam-1998). Vanaf 1993 is Arno van Wijk werkzaam als tweede, respectievelijk eerste organist aan de Zaltbommelse Sint-Maartenskerk. Per 1 november 2009 is hij daarnaast benoemd tot cantor-organist van de Grote of Maria Magdalenakerk te Goes, waar hij het Marcussen-orgel uit 1970 zal gaan bespelen.

Was Liszt werkelijk in Zaltbommel? Die vraag is al talloze malen opgeworpen. Een uitvoerig maar enigszins geromantiseerd verslag vinden we in het in 1939 voor de eerste keer uitgegeven boekje *Impromptu* van de toenmalige stadsdokter dr. A. van Anrooy (1895-1946). Deze heeft het verhaal, zoals het hem in zijn jeugd verteld werd door zijn grootvader, dr. A.J.W van Anrooy (1816-1893), op schrift gesteld. Kort herhaald komt het op het volgende neer. Liszt hoorde vanaf de rivier de Waal de beiaardklanken van de Gasthuistoren. Hij wandelt er naar toe en maakt (incognito) kennis met de stadsbeiaardier

Carolus Leenhoff. Deze neemt hem mee naar zijn huis en zij gebruiken er de lunch. Dochter Suzanne speelt voor Liszt piano. Deze onderkent de aanleg van het meisje en belooft haar een aanbevelingsbrief te schrijven voor verdere pianostudie in Parijs. Vervolgens zet hij zichzelf achter de piano en speelt enkele stukken. Verbijsterd vragen de Leenhoffs aan Liszt wie zij wel voor zich hebben, waarna deze de inmiddels 'gevleugelde' woorden spreekt: 'Ik ben Franz Liszt en breng mij nu terug naar de boot'.

Lange tijd werd door diverse onderzoekers aangenomen dat de gebeurtenis moest hebben plaatsgevonden in november 1842. Dat Liszt – met in zijn gevolg o.a. de zanger Rubini – inderdaad over de Waal gevaren moet hebben van Nijmegen naar Rotterdam blijkt uit twee documenten. Ten eerste is er de 'Nijmeegsche Vreemdenlijst' nr 48/1842. Daarop komt Liszt voor als 'J. Lisztz – kunstenaar van Weenen en Rubini en gevolg id'. En dan is er een brief van Liszt, in januari 2003 ontdekt door Peter Scholcz, en gericht aan F.J. Fétis, directeur van het Brusselse Conservatorium. Deze brief is door Liszt zelf gedateerd en van een belangwekkende voetnoot voorzien: 'Bateau à vapeur de Cologne à Rotterdam... 19 novembre 1842'. Deze datum, 19 november 1842, viel op een zaterdag, al sinds menscheugenis de marktdag in Zaltbommel en precies de dag dat tijdens het middaguur de beiaard van de Gasthuistoren wordt bespeeld. Door deze simpele voetnoot krijgt het bezoek van Liszt aan Zaltbommel toch weer een wat groter waarheidsgehalte en had de titel van het begeleidende tekstboekje van deze, overigens voortreffelijke CD, heel goed kunnen luiden: 'Liszt in Zaltbommel? Jazeker!'

(P. v. K.)

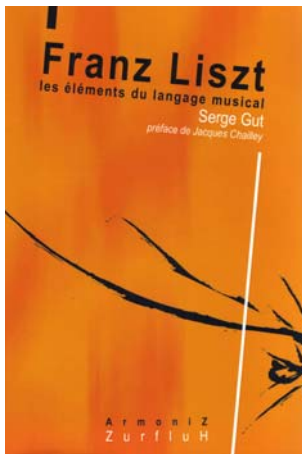
Franz Liszt - Les éléments du langage musical van Serge Gut in herdruk

Er zijn in de loop der jaren tientallen biografieën van Liszt verschenen, maar er werden maar weinig boeken gepubliceerd die uitsluitend handelen over de vele componenten waaruit zijn muziktaal bestaat. Het was dan ook geen geringe prestatie van de musicoloog en componist Serge Gut, jaren lang hoofd van de faculteit muziekwetenschap van de Sorbonne, om in 1975, toen Liszt en zijn oeuvre nog lang de populariteit niet hadden die zij thans genieten, uit te komen met een boek waarin uitsluitend gesproken wordt over de 'éléments du langage musical'. Dit standaardwerk, met een voorwoord van Jacques Chailley, is na ruim dertig jaar in een herziene en vermeerderde druk opnieuw uitgegeven bij Zurfluh (ISBN 978-2-87750-114-9). Het boek telt vier delen, tezamen 39 hoofdstukken. Het eerste deel, 'Données de Base' (Basisgegevens) telt drie hoofdstukken. Het eerste handelt over de verschillende algemene invloeden die Liszt gedurende zijn leven onderging en heeft wat weg van een korte biografische schets. In het tweede hoofdstuk wordt meer in detail ingegaan op de invloed van Bach, Beethoven, Schubert, Weber, Berlioz en Wagner op Liszts stilistische ontwikkeling en zegt ook iets over de verschillende scholen die in de 19de eeuw heersten (de Franse School, de Russische School etc.).

Het tweede deel gaat in op 'Les éléments mélodiques'. In zeven hoofdstukken wordt de lezer ingevoerd in onderwerpen als 'Liszt en de modaliteit', 'Pentatoniek', 'De heletoonstoonladder' en 'Liszt en de dodecafonie'. Wat betreft dat laatste onderwerp – het is Guts mening, dat Liszt, ook al gebruikte hij in enkele thema's onbewust alle twaalf tonen van de toonladder, altijd tonaal is blijven denken en zijn muziek dus absoluut niet serieel is in de zin zoals die in de 20ste eeuw is gebruikt.

In het derde deel wordt diep ingegaan op de harmonische aspecten van Liszts stijl, zoals:

- het belang van het interval de kwint en zijn omkering de kwart (is het choquerende thema van *Malediction* niet een opeenstapeling van kwarten?)
- de overmatige drieklank, een bij Liszt frequent voorkomende samenklank (wat samenhangt met het gebruik van de bovengenoemde heletoonstoonladder)
- en parallel gevoerde septiem-akkoorden, een kenmerk van Debussy's harmoniek maar bij Liszt al regelmatig voorkomend.

In het vierde deel, ten slotte, wordt ingegaan op de ritmiek en vaak zeer vrije metriek bij Liszt (hij loopt hierin soms vooruit op Messiaen), en de invloed die de zigeunermuziek daar op had.

Besloten wordt met een 'Catalogue complet des oeuvres musicales'. Deze werd al gepubliceerd in

Guts biografie *Liszt* (1989), waarvan overigens binnen niet al te lange tijd een Duitse versie zal uitkomen, maar verschijnt hier nu gereviseerd en bijgewerkt tot op de dag van vandaag.

Door zijn heldere schrijfrant en uitzonderlijke analytische vermogen is Serge Gut erin geslaagd tot de kern van Liszts muziektaal door te dringen. Aan de hand van honderden notenvoorbeelden worden alle aspecten daarvan belicht en rationeel, ontdaan van cliché-denken en napraterij, omschreven en verklaard. Het boek veronderstelt een goede muziektheoretische ondergrond en is, zoals uit de omschrijving blijkt, eerder gedacht voor de beroeps-musicus dan voor de muziekliefhebber. Maar wie Liszts stijl ten volle wil exploreren heeft hier een standaardwerk in handen, dat hem niet zal teleurstellen.

(A.B.)

The Cambridge Companion to Liszt

Nog op een ander, niet zo lang geleden uitgekomen standaardwerk zou ik willen wijzen, *The Cambridge Companion to Liszt*, in 2005 uitgegeven bij Cambridge University Press door Kenneth Hamilton. Hierin laten negen muziekwetenschappers in elf studies hun licht schijnen over allerlei aspecten van Liszts leven en oeuvre.

Na een korte chronologie wordt de bundel studies geopend met een bijdrage van Katharine Ellis: *Liszt – the Romantic Artist*. Hierin wordt o.a. Liszts liefde voor de literatuur uitgewerkt, met interessante passages over de connecties 'Liszt-Hoffmann' en 'Liszt-Byron'. Ook zijn religiositeit en sociale visie worden besproken onder het hoofd 'the artist as priest'.

De tweede bijdrage is van Alexander Rehding en is getiteld *Inventing Liszt's life: early biography and autobio-*

graphy. Het betreft hier een knappe studie over Liszts vroege biografieën en zijn laconieke houding ten opzichte van het fenomeen 'biografie'. Is het niet verbazingwekkend (en een beetje frustrerend voor de ijverige musicoloog), dat hij ooit aan Lina Ramann als zijn mening te kennen gaf, dat zijn levensverhaal eerder verzonnen dan naar de letter beschreven moest worden?!

James Deaville schrijft in zijn artikel *Liszt and the twentieth century* over moderne uitgaven, over opnamen uit het begin van de 20ste eeuw, over Liszts invloed op de generaties componisten na hem met figuren zo verschillend als Busoni, Bartók en Ravel, over de Liszt-wetenschap en het onderwerp 'Liszt en de film'. De conclusie is wel, dat er weinig componisten uit de 19de eeuw zijn geweest die zo'n brede voren in de navolgende eeuw hebben getrokken als Franz Liszt. Kenneth Hamilton schrijft over *Liszt's early and Weimar piano works*, een onderwerp waarover al veel gepubliceerd is en in zo'n kort bestek niet meer kon zijn dan een bondige samenvatting. In mindere mate geldt dit ook voor de navolgende twee studies, waarin James M. Baker schrijft over Liszts late werken. Maar deels door het relatief onbekendere repertoire, deels door de grondigere aanpak valt hier toch veel interessants te lezen.

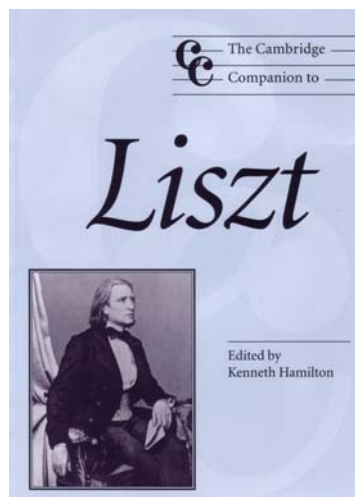
Hamilton, zelf pianist en groot kenner van romantische uitvoeringspraktijk, schrijft in een ander artikel over *Performing Liszt's piano music*. Onderwerpen die ter sprake komen zijn o.a. Liszts piano's, Liszts onderwijs en oude opnamen door leerlingen van de grote pianist. Op basis van al die informatie is hij in staat belangrijke conclusies te trekken met betrekking tot pedaalspel en tempi.

Het is maar een greep uit een bundel wetenschappelijk doorwrochte studies van hoog gehalte, geschreven

door een internationaal gezelschap van Liszt-experts.

Van harte aanbevelen!

(A.B.)

Franz Liszt Kring

Word donateur...

Eindredactie: Albert Brussee (A.B.)

*Met bijdragen van Henk van Overeem (H.v.O.), Peter Scholcz (P.S.), Johan Verrest (J.V.),
Peter van Korlaar (P.v.K.) en Christo Lelie (C.L.)*

Lay-out: Joop Berkhout